

„Torupööre“

Siim Tanel Tõnissoni, Mari Poomi, Ra Martin Puhkani, Berta Kisandi, Emma Pipi, Pääri Joonap Keeduse, Karolin Kulli ja Diana Droboti installatsioon püstitab suletud materjaliringlusega linna hüpoteesi: ainus ehitusmaterjal on linn ise, juba valmis ehitatud materia. Installatsiooni „Torupööre“ lähtematerjal ja tõuge on torupiire, laialt levinud linnakorraldusvahend, element, mis katkestab linnaruumi ja eraldab selle kasutajad. Installatsiooni autorid on aga piirde kujundatud nüüd selliseks, et see hoopistükki ühendab Balti jaama lähedal ruumi ja inimesed.

Töö tugevus on sotsiaalkriitilisus ning linnaruumi parenduse aspekt. Vaimukalt ja peenelt vihjatakse Tallinna kasutajavaenulikule olustikule, pööratakse see pahupidi: betoonkerad ja torupiirde koristatakse linnaruumist ära, et luua neist uue kvaliteediga ühendav ruum. Installatsioon esitleb selle puhastustöö tulemust võimsa kunstobjektina. Töö on vormilt põnev, provokatiivselt

jõuline, sümpaatse värvilahendusega, asukohtki on nutikalt valitud

Avastamisrõõm

Kõigi välja valitud installatsioonikavandite puhul on tegu muu hulgas ka materjali taaskasutamisega. Installatsioonid jäävad linnaruumi vähemalt aasta lõpuni. Seejärel leitakse installatsiooni ehitamiseks kasutatud materjalile uus kasutus või antakse sellele tagasi algupärane funktsioon (näiteks torupiire). Kõige enam loodame, et peale ruumilise elamuse pakuvad need linlastele mõtteainet ja ärgitavad arutama loodusliku ja tehniliku keskkonna üle.

Töö välja valitud ideekavandite arendamiseks ja väljaehitamiseks jätkub koos autorite ja Tallinna linnaga. Loodame väga, et mõni välja valitud installatsioon avatakse juba suvel. Kindlasti saab installatsioone kogeda, kasutada ja nendega dialoogi astuda selle aasta sügisel. Soovime kuraatoritena, et festivali väikevormid pakuvad kõigile avastamisrõõmu ja mõnusat tegevust.

Siim Tanel Tõnissoni, Mari Poomi, Ra Martin Puhkani, Berta Kisandi, Emma Pipi Penelope Visnapi, Päär-Joonap Keeduse, Karolin Kulli ja Diana Droboti installatsioon „Torupööre“ püstitatakse Balti jaama ja turu vahelisele alale. Tegemist on linnaruumist kokku korjatud torupiiretest ehitatud sõrestikuga. Uuesti kokku pandud piire sobib jalgratta parkimiseks, sportimiseks, hingetõmbepausiks, turuletiks.

Estoniast, emotsioonideta

Estonia uue saali juurdeehitus Tammsaare parki on mõeldav kompromiss: nii säiliks vana maja funktsioon ja väärikus ning teater saaks toimida mitmekülgsemalt.

LEELE VÄLJA

Kired rahvusoperi ümber lõõmavad täie hooga. Arukate arutelude kõrval kohtab arvukalt emotsionaalseid karjatusi. Meenub hõlmikpuu saaga, mis uue ooperimaja ehitusele 1980. aastate lõpul kriipsu peale tõmbas. Iseenesest oli see pigem hea: alles jäi arhitektuuri- ja kultuuriväärtuslik Süda-Tatari kant ja nõukogude aja lõpu kehva ehituskvaliteediga kaasnevad probleemid kummitaksid meid praegu samamoodi kui Estonia saali vilets akustika. Oluline on aga see, et räägitaks. Avatud riigi ja ühiskonna üks tunnus on see, et pinnale kerkinud teemad arutatakse rahumeelses õhkkonnas läbi, mitte ei hurjutata inimesi, kes on julgenud mõne ideega lagedale tulla. Kui spetsialistidelt nende arvamust küsinud teater peab sellest teada saama emotsionaalsete karjatuste kujul ajakirjandusest, tekib küsimusi linnavalitsuse eetika ja menetlusviiside sobivuse kohta. Omaette teema on ruumiline kirjaoskus, mille puudulikkus tuleb esile peaaegu iga suurema ehituskava juures. Peaks olema selge, et kui arhitekt on joonistanud eeldatava mahu selle ruumiliselt markeerimiseks kastina, ei ole sel tegelikult mitte midagi ühist võimaliku tulevase hoonega. Tegelikuses kipuvad suuresti siia-sinna muutuma isegi mahud. Ometi kostab karjatusi nagu „miks jälle selline kole kast?“ jne.

Kogu teemakäsitlus kipub olema nagu mõistujutus, kus viis pimedat katsuvad elevanti: igäüks suudab hoomata vaid seda, mida tema käsi puudutab. Eelmise nädalavahetuse Postimehes ilmus esmakordselt laiapõhjalisem käsitlus, kus eri valdkondade spetsialistid on paljud olulised vaatepunktid esile toonud, neid ei hakka ma siinkohal kordama. Küll aga vaatlen teiste riikide kogemuse põhjal küsimust, kas teha uus maja mere äärde või uus saal vana maja juurde.

Pariis

Maaailma kõige olulisemaks ooperimajaks arvatud Opera Garnier, tuntud ka kui Palais Garnier Pariisis valmis 1875. aastal arhitekt Charles Garnier' projekti järgi. Selle külluslik historitsistlik stiil ja lihvitud ruumiprogramm sai eeskujuks paljudele ooperimajadele üle maailma. Maailmakuulsust lisas muusikalifilm „Ooperifantoom“ (1986, Andrew Lloyd Webber), mille toimumispaigaks valiti just see ooperimaja. Pariisi ooperiteatril oli aga ambitsioone enamaks ja riiklik soosing. Nii valmiski 1989. aastal uus Opera Bastille, millest sai rahvusoperi ja -balleti n-õ peakorter ja peamine esinemispaik. Uruguai arhitekti Carlos Otti projekteeritud hoone suurimasse saali mahub 2703 vaatajat. Välisilmelt pisut kaubandustempli meenutav hoone on arhitektuuriloolasele hea ajastukohane

näide, publikule tundub aga kohati ehmatavalt tehnikalistlik. Tõeline ooperisõber aga end arhitektuurist heidutada ei lase.

Pariisi legendaarne ooperimaja on praegu teatritrupile teisejärguline etenduspaik: aeg-ajalt tehakse seal väiksemaid balletilavastusi, pakutakse pinda külalissetendustele (minu Pariisis käigu ajal oli selleks Jaapani kabuki-teater, mis tundus ruumi nautimiseks liigset kultuurikonflikti sisaldavat) ja vahel harva jõuab lavale ka mõni kammerooper. Etendusi anti (räägime koroonaeelsest ajast) seal kord või vahel kaks korda nädalas. See osutab vägagi hoone teisejärgulisele rollile. Huvilistele korraldatakse ka ekskursioone hoonega tutvumiseks, seega on ruum musealiseeritud ja ka kenasti väärtustatud. Või kas ikka on? Parim viis hoonest osa saada on külastada seda sel põhjusel, milleks ta kunagi loodi, ehk väisata mõnd XVIII või XIX sajandi ooperiklassika etendust. See kahjuks enam võimalik pole.

Helsingi

Soomes alustati ooperietenduste andmist 1919. aastal historitsistlikus stiilis Aleksandri teatri (ehitatud 1879. aastal Vene teatriks) 400 kohaga saalis. Esialgu ajutisena mõeldud lahendus jäi kestma rohkem 70 kui aastaks, kusjuures need ruumid sobivad muusikateatri vajadustega

veelgi vähem kui meie Estonia omad. Oli see ju tõepoolest vaid sõnateatri tarbeks ehitatud (erinevalt meie Estoniast, mis pärast sõjapurustusi just muusikateatri tarbeks üles ehitati). 1971. aastal, kui ooperiteatri pikaegne juht Alfons Almi pensionile jäi, võttis ta oma südameasjaks uue maja ehitamise. Ooperiteatri uueks asupaigaks valitud Tööloha suhkruvabrikut ei olnudki aga nii lihtne saada. Sinna sooviti ka näituseruume ja muud, ooperiteatri vastu olid ka kohalikud, kes leidsid, et ooperimaja kahjustaks piirkonna mainet. Kuna tööstusarhitektuur veel toona muinsuskaitse huviorbiiti ei kuulunud, ei nähtud sajandivahetuse paiku rajatud efektse tööstuskompleksi lammutamises probleemi. 1975. aastal õnnestus siiski Helsingi linnavolikogus saavutada nabi ülekaaluga (40 vs. 35 häält) otsus magusale krundile rajada just uus ooperimaja. 1977. aasta 10. jaanuaril kuulutati arhitektuurivõistlusele laekunud rohkem kui 90 töö hulgas välja võitja, noorte arhitektide Eero Hyvämäe, Jukka Karhuse ja Risto Parkise töö märgusõnaga „Scalapuikko“. Juba võistluse ajal kummitanud rahastamismure jäi aga saatjaks edaspidigi ja mitte vähem probleeme polnud ehitusloani jõudmisega. Ehitustööd algasid lõpuks aastal 1987 ja uus hoone 1300 kohaga teatrisaaliga valmis 1993.

Järg pöördel.